

SPRAWOZDANIE z działalności SPOŁECZNEGO KOMITETU ODNOWY ZABYTEKÓW KRAKOWA za rok 1995

I. Sprawy organizacyjne

Program działania Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa w roku 1995 wynikał z opracowanego i przyjętego w 1990 r. „Programu ideowego i kierunków działania SKOZK” i był realizowany w trakcie obrad plenarnych, posiedzeń Prezydium oraz prac komisji problemowych i Biura SKOZK.

1. W okresie sprawozdawczym Społeczny Komitet odbył dwa posiedzenia plenarne: 21 lutego i 15 września.

Podczas pierwszego posiedzenia, tj. 21 lutego, które odbyło się w pięknie odnowionej sali koncertowej Akademii Muzycznej, w tzw. „Floriance”, przyjęto sprawozdanie z wykonania planu rzeczowo-finansowego odnowy zabytków Krakowa w 1994 r. (Uchwała nr 1/95) i plan rzeczowo-finansowy odnowy zabytków Krakowa na 1995 r. (Uchwała nr 2/95) oraz Uchwałą Nr 3/95 zatwierdzono sprawozdanie z działalności Społecznego Komitetu w 1994 r. i udzielono absolutorium Prezydium i komisjom problemowym.

Dokonano również zmian w Regulaminie SKOZK (Uchwała Nr 4/95) oraz upoważniono Prezydium do wystąpienia do Prezydenta RP w sprawie aktualizacji składu osobowego SKOZK (Uchwała Nr 5/95).

Tę część roboczą posiedzenia poprzedziła miła uroczystość wręczenia przyznanych przez Prezydenta RP — Lecha Wałęsę — odznaczeń państwowych członkom Kierownictwa SKOZK, Panom: dr. Marianowi Korneckiemu — Krzyża Oficerskiego OOP, Bogusławowi Krasnowolskiemu — Krzyża Kawalerskiego OOP.

Natomiast, drugie posiedzenie Społecznego Komitetu odbyło się 15 września na Wawelu i miało szczególnie uroczysty charakter z racji udziału w nim Prezydenta RP — Lecha Wałęsy, który od 1991 r. sprawował pieczę nad krakowskimi zabytkami.

W uznaniu zasług Prezydent odznaczył kolejnych aktywnych członków Kierownictwa SKOZK odznaczeniami państwowymi, tj.:

dr Andrzeja Fischingera — Krzyżem Oficerskim OOP,

p. Barbarę Kleszczyńską — Krzyżem Kawalerskim OOP.

Prezydent RP wręczył również nominacje na członków SKOZK 18 osobom.

Lech Wałęsa podziękował za właściwe spożytkowanie środków przekazywanych na zabytki, czego efekty są widoczne. Zasadniczym punktem posiedzenia było przyjęcie programu odnowienia i konserwacji zabytków wzgórza wawelskiego do r. 2000, ze szczególnym uwzględnieniem lat 1996–1998.

Społeczny Komitet wysoko ocenił prace konserwatorskie i remontowe przeprowadzone w latach 1993–1995 na Wawelu i w Bazylice Metropolitalnej, uznając za zasadne dalsze finansowanie ze środków NFRZK zadań ujętych w przedstawionym programie (Uchwała Nr 6/95).

2. Bieżącą działalność Komitetu prowadziło Prezydium odbywając 5 posiedzeń: 31 stycznia, 11 kwietnia, 13 czerwca, 29 sierpnia, 28 listopada oraz komisje problemowe (sprawozdania Komisji do wglądu).

Na posiedzeniach Prezydium podjęto następujące uchwały:

Uchwała Nr 1/95 z 31.01.95 r. w sprawie określenia zasad finansowania prac w obiektach zabytkowych w 1995 roku.

Uchwała Nr 2/95 z dn. 11.04.95 w sprawie trybu zabezpieczenia i zwrotu kwot wydatkowanych z NFRZK na remonty budynków prowadzonych na podstawie Ustawy z dnia 22 04 1959 r. o remontach i odbudowie oraz wykańczaniu budowy i nadbudowie budynków.

Uchwała Nr 3/95 z dn. 11.04.95 w sprawie wniosków o zmianę kwalifikacji dotacji ze zwrotnej na bezzwrotną.

Uchwała Nr 4/95 z dn. 11.04.95 w sprawie przeznaczania środków z rezerwy NFRZK na prace awaryjne w klasztorze oo. Dominikanów.

Uchwała Nr 5/95 z dn. 29.03.95 w sprawie zmian w planie finansowo-rzeczowym odnowy zabytków Krakowa na 1995 rok.

Uchwała Nr 6/95 z dn. 26.11.95 w sprawie wniosków o zmianę kwalifikacji dotacji ze zwrotnych na bezzwrotne.

Uchwała Nr 7/95 z dn. 28.11.95 w sprawie zmian w składzie osobowym komisji problemowych Społecznego Komitetu.

Uchwała Nr 8/95 z dn. 28.11.95 w sprawie zmian w finansowaniu zadań ujętych w planie rzeczowo-finansowym odnowy zabytków Krakowa na 1995 r.

3. Realizując zalecenia Komisji Rewizyjnej Społecznego Komitetu, a także wnioski zgłaszane podczas posiedzeń SKOZK, Prezydium SKOZK dokonało przeglądu i podsumowania działalności Społecznego Komitetu za okres minionych 5 lat, oceniło również wkład pracy poszczególnych jego członków.

W oparciu o tę ocenę wystosowano do osób mało aktywnych zapytanie, czy widzą możliwość aktywnego uczestnictwa w działalności Komitetu.

Konsekwencją tego działania było wystąpienie Przewodniczącego SKOZK — prof. Tadeusza Chrzanowskiego do Prezydenta RP — Lecha Wałęsy z propozycją odwołania ze składu osobowego SKOZK 26 osób oraz powołania 19 nowych członków.

Osoby te wzmocniły składy osobowe komisji problemowych.

II. Działalność programowa

Plan rzeczowo-finansowy przyjęty na posiedzeniu w dniu 21 lutego 1995 r. został wcześniej wypracowany przez Zespół powołany z członków Komisji Programowania i Oceny Realizacji, służb konserwatorskich i Zarządu Rewaloryzacji.

Plan ten był dwukrotnie korygowany. Prezydium SK, działając na podstawie Regulaminu SKOZK § 11, pkt. 2b, po wysłuchaniu informacji Zarządu Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Krakowa o realizacji planu przez pierwsze półrocze, w konsultacji ze służbami konserwatorskimi, dokonało na posiedzeniu w dniu 29 sierpnia '95 r. podziału rezerwy, zmniejszyło środki przyznane dla 20 obiektów oraz zwiększyło limity w 29 przypadkach.

Druga korekta planu miała miejsce 28 listopada i dotyczyła zmniejszenia limitów dla 6 zadań a zwiększenia dla 40 obiektów.

Dwukrotna korekta planu obejmująca tak wiele zadań jest dla nas sygnałem, iż należy precyzyjniej określać zadania rzeczowe w przygotowywanych planach rzeczowo-finansowych odnowy zabytków Krakowa. Pracujący nad planem na 1996 rok Zespół rozpatrzył 157 wniosków o dofinansowanie prac na kwotę 46.840.700.- zł, odrzucono wnioski na kwotę 7.092.080.- zł, skorygowano pozostałe zadania o kwotę 14.110.270.- zł.

Ostatecznie w projekcie planu znalazło się 113 zadań na łączną kwotę 25.800.000.- zł.

Jako zasadę przy rozpatrywaniu tych wniosków przyjęto bezwzględną konieczność wcześniejszego uzyskania akceptacji służb konserwatorskich oraz uregulowaną sytuację prawnowłasnościową obiektu.

Merytoryczne uzasadnienie wyboru zadań i podziału środków zgodne było z założeniami wspomnianego „Programu ideowego...”.

Decydującymi kryteriami były: wartość zabytkowa, potrzeby konserwatorskie, rola obiektu w zabytkowym układzie urbanistycznym, funkcja. Istotną przesłanką była też współpraca z właścicielem względnie użytkownikiem obiektu; uznano, że środki Narodowego Funduszu — poza szczególnymi wyjątkami — nie powinny być jedynymi środkami finansowania prac, lecz powinny wspierać i wyzwać aktywność właścicieli (użytkowników), co w rezultacie przynosi znaczne zwiększenie łącznych nakładów na zadania konserwatorskie w Krakowie.

Zgodnie z powyższymi kryteriami — nadal szczególny nacisk kładziono na prace prowadzone na Wawelu. Wciąż prowadzone są prace w zespole ul. Kanoniczej; ubolewamy, że ze względów obiektywnych nie objęły one ostatnich dwóch pałaców — przy ul. Kanoniczej 16 i 17.

Kontynuacja prac w obrębie historycznego centrum Krakowa przyniosła kolejne realizacje w zespołach sakralnych.

Nie uregulowane stosunki prawnowłasnościowe są nadal przeszkodą w podjęciu rewaloryzacji Kazimierza; nie dotyczy to oczywiście monumentalnych zespołów sakralnych — kościołów, klasztorów i synagog. Poza centrum Krakowa znaczącą rolę grały — i nadal grają — prace przy willi Decjusza na Woli Justowskiej (współfinansowane z gminą m. Krakowa) oraz w opactwie Benedyktynów w Tyńcu (współfinansowane przez Opactwo); proporcjonalnie do aktywności partnerów prowadzone były prace w niektórych fortach Twierdzy Kraków.

Konsekwentnie stosowano zasadę prymatu kontynuowania i kończenia zadań rozpoczętych — nad rozpoczynaniem nowych. W rezultacie na 112 obiektów ujętych w planie na 1996 r. 106 to remonty kontynuowane, w których w wielu przypadkach, w ubiegłym roku dokonano przeglądu przebiegu prac.

Były to:

Bazylika Mariacka, Klasztor OO. Karmelitów na Piasku, Kościół św. Krzyża, Muzeum Archeologiczne, Klasztor OO. Franciszkanów-Reformatów, Kościół św. Idziego, Kościół św. Floriana, Klasztor OO. Kamedułów na Bielanach, Kościół św. Bartłomieja, Kolegiata św. Anny, zespół architektoniczny Kościółka na Woli Justowskiej, Kościół św. św. Augustyna i Jana Chrzciciela na Salwatorze, Kościół OO. Paulinów na Skałce, Klasztor ss. Klarysek, ul. Kanonicza, Zespół Kopca Kościuszki, cmentarz Rakowicki, Bożnica Izaaka, Klasztor ss. Karmelitanek Bosych na Wesołej oraz przy ul. Łobzowskiej, Willa Decjusza, Dom Grabarza przy Kościele Najświętszego Salwatora, Zamek Królewski w Niepołomicach, Collegium Novum UJ, Opactwo OO. Benedyktynów w Tyńcu, ASP ul. Smoleńsk 9, Klasztor ss. Norbertanek, Kościół św. Katarzyny, Klasztor Augustianów, Sukiennice, Barbakan, Collegium Medicum przy ul. Kopernika, zabytkowy zespół szpitalny w Krakowie-Kobierzynie i Synagoga Tempel.

Aby proces rewaloryzacji przebiegał sprawnie i rytmicznie potrzeba, obok oczywiście zabezpieczenia finansowego, również całego systemu przepisów prawnych w zakresie ochrony zabytków dostosowanych do aktualnych potrzeb gospodarczych i społecznych. Dotyczy to w szczególności — Ustawy o zamówieniach publicznych, Ustawy o prawie budowlanym, Ustawy o ochronie dóbr kultury i muzeach.

Te wszystkie zagadnienia zostały przedstawione podczas spotkania Kierownictwa SKOZK z grupą posłów krakowskich (13 listopada) z prośbą o podjęcie działań w komisjach sejmowych i w Parlamencie w celu aktualizacji i uzupełnienia tych przepisów.

Tak jak każdego roku uaktualniono na wniosek Komisji Prawno-Organizacyjnej SKOZK — Zasady finansowania prac w obiektach zabytkowych ze środków NFRZK w 1995 r. (Uchwała Prezydium Nr 1/95).

III. Finansowanie procesu odnowy zabytków Krakowa

Wpływy na Narodowy Fundusz Rewaloryzacji zabytków Krakowa w 1995 r. zamknęły się kwotą 18.720.000 zł. Najważniejszą pozycją była dotacja z budżetu centralnego (18.320.000 zł) przekazywana za pośrednictwem Kancelarii Prezydenta RP.

Od 1995 r. środki NFRZK lokowane są w Oddziale Krakowskim Polskiego Banku Inwestycyjnego S.A.

Problemem pozostaje pozyskiwanie pozabudżetowych źródeł zasilania NFRZK.

Prowadzone w latach poprzednich akcje pozyskiwania środków od podmiotów gospodarczych, bądź z budżetów innych województw straciły dzisiaj aktualność w związku ze zmianami społeczno-gospodarczymi zaistniałymi w naszym kraju oraz wobec konkurencyjności celów, głównie charytatywnych.

Utrzymane zostały skarbonki przenośne oraz skarboney na Rynku Głównym i na Wawelu, które zgromadziły w 1995 r. środki rzędu 60.000 zł.

Natomiast, z wieloletnią już tradycją impreza-aukcja prac artystycznych amatorów skupionych przy Wojewódzkim Ośrodku Kultury przyniosła dochód w wysokości 17.000.- zł.

Już od kilkunastu lat kontynuuje wpłaty grupa ok. 40 osób, których nazwiska publikujemy w 37 nr Biuletynu SKOZK.

W tym miejscu raz jeszcze podkreślić należy, że przedkładanie dofinansowania zadań konserwatorskich nad ich finansowanie — jest dziś najskuteczniejszą drogą do zwiększania środków na konserwację. Są to, wprawdzie środki właścicieli a nie Narodowego Funduszu, lecz dzięki Narodowemu Funduszowi i we współpracy ze Społecznym Komitetem są one wydatkowane na cele konserwatorskie.

Odnosząc się do wydatkowania środków z NFRZK należy stwierdzić, iż obowiązujący system przetargowego wyboru wykonawców przyniósł znaczne zdyscyplinowanie środków. Większość firm zaangażowanych w proces rewaloryzacji rozsądnie obniżyło ceny, nie zaniżając jakości prac.

Prezydium, wobec wysokiej jakości prac wykonanych w wielu obiektach stanowiących własność prywatną, postanowiło, zgodnie z Regulaminem SKOZK § 11 pkt 2b) oraz Zasadami finansowania prac w obiektach zabytkowych ze środków NFRZK (§ 3, pkt 18), w kilku przypadkach zmienić charakter przydzielonej dotacji zwrotnej na bezzwrotną, dla następujących obiektów:

Rynek Gł. 6 Szara Kamienica — umorzenie w 50%, tj. kwoty 325 mln zł (starych zł),
ul. Floriańska 27 — umorzenie pozostałej do spłaty dotacji (200 mln starych zł) wraz z odsetkami,

ul. Retoryka 3 — umorzenie częściowe w wys. 250 mln (starych) zł,

ul. Retoryka 7 — umorzenie częściowe w tej samej wysokości.

Dbając o zabezpieczenie środków na Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa na 1996 rok już 12 czerwca '95 r. Przewodniczący Społecznego Komitetu — prof. Tadeusz Chrzanowski wraz z Wojewodą Krakowskim Panem Tadeuszem Piekarczykiem i Prezydentem m. Krakowa Panem Józefem Lassotą wystąpili do wicepremiera i ministra finansów Grzegorza Kołodki oraz Szefa Kancelarii Prezydenta RP — min. Tomasza Kwiatkowskiego z prośbą o zapewnienie na 1996 rok dotacji celowej z budżetu centralnego na NFRZK, otrzymywanej za pośrednictwem Kancelarii Prezydenta RP w wysokości 25 mln zł.

Dzisiaj już wiemy, że kwota ta w całości została uwzględniona w przyjętej przez Sejm Ustawie budżetowej, za co winni jesteśmy głęboką wdzięczność Kancelarii Prezydenta RP oraz posłom, którzy bronili tego zapisu podczas obrad wielu komisji sejmowych przygotowujących Ustawę budżetową.

IV. Działalność kontrolna

Realizując regulaminowy obowiązek kontrolowania prac prowadzonych ze środków Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa, członkowie Komisji Programowania i Oceny Realizacji uczestniczyli w pracach licznych komisji typowania prac, przeglądu realizacji i odbiorów konserwatorskich.

Komisje takie są okazją do wychwycenia wszelkich nieprawidłowości, jeżeli takie występują, a co za tym idzie ich natychmiastowej korekty. Dają również możliwość dokonywania zmian w zakresach rzeczowych jeśli są one konieczne, a także merytorycznych uzasadnień dla takich zmian jeśli wystąpi o nie inwestor. Jest to również okazja dla dokonania wstępnego typowania prac do planu roku przyszłego i możliwie precyzyjnego ich wyznaczania. Członkowie Komisji jednoznacznie wypowiedzieli się za bardzo szczegółowym określaniem zakresów rzeczowych w ramach przyznawanych środków z Narodowego Funduszu na prace inne niż określono w planie i nie mające charakteru prac konserwatorskich.

Niezależnie od udziału we wspomnianych komisjach przeglądowych wzorem lat ubiegłych Komisja Programowania i Oceny Realizacji wyłoniła 3 zespoły robocze pod kierunkiem: p. Barbary Kleszczyńskiej, mgr inż. arch. Janusza Gawora i p. Bogusława Krasnowolskiego, które dokonały dodatkowych przeglądów 12 wytypowanych obiektów, były to: klasztor OO. Kapucynów, klasztor OO. Benedyktynów w Tyńcu, Barbakan, ul. Kanonicza 15, kościół św. Katarzyny, klasztor OO. Augustianów, kościół Bożego Ciała, ul. Rajska 3, zespół Kopca Kościuszki, Willa Decjusza, zespół architektoniczny kościółka na Woli Justowskiej, dworek Jana Matejki oraz drewniany kościółek w Krzesławicach (przeniesiony z Jawornika).

W protokole pokontrolnym Komisja wyraziła wysoką ocenę prowadzonych prac w większości z tych obiektów (szczególnie wyróżniono zespół kościółka na Woli Justowskiej oraz Bożnicę Izaaka).

Komisja wyraziła swój niepokój z powodu słabego zaangażowania prac w Barbakanie oraz błędów w koordynacji prac w Opactwie Benedyktynów w Tyńcu. Zwrócono również uwagę na ogromne, niezwykle szkodliwe zawilgocenie całego zespołu Kopca Kościuszki.

Informację w tej sprawie wraz z uwagami pokontrolnymi przedstawił przewodniczący Komisji Programowania i Oceny Realizacji — dr Marian Kornecki na posiedzeniu Prezydium SKOZK w dniu 13 czerwca 1995 r., zaś stosowne dokumenty wraz z uwagami Komisji zostały przesłane zainteresowanym inwestorom oraz właścicielom i użytkownikom kontrolowanych obiektów.

V. Działalność informacyjno-propagandowa

Realizując wielokrotne postulaty zgłaszane podczas posiedzeń plenarnych i Prezydium SKOZK o potrzebie wydania aktualnych informacji o przebiegu procesu realizacji, Komisja Informacji i Inicjatyw Społecznych SKOZK pod przewodnictwem p. Józefy Hennelowej pilotowała sprawę przygotowania i druku folderu: „Kraków — zabytki — odnowa” (wersja polska — nakład 5 tys. egz.). Autorem tekstu jest p. Bogusław Krasno-

wolski — wiceprzewodniczący SKOZK, słowo wstępne napisali: prof. Tadeusz Chrzanowski oraz Prezydent m. Krakowa — p. Józef Lassota. Koszt druku pokryło 10 sponsorów, były to firmy wykonawcze związane z pracami rewaloryzacyjnymi w Krakowie oraz Biuro Promocji i Ofert Miasta Krakowa. Wydawnictwo spotkało się z wysoką oceną i czynione są starania o wydanie wersji językowej angielskiej.

Stałą pozycją w naszych działaniach jest Serwis Informacyjny wydawany co 2-3 miesiące. Serwis zawiera pełną informację o posiedzeniach Społecznego Komitetu, jego Prezydium, komisji problemowych, spotkaniach, wywiadach, przeliczeniach skarbnek SKOZK i stanie konta NFRZK.

Odbiorcami Serwisu są:

- członkowie Prezydium SKOZK,
- członkowie Komisji Informacji...,
- członkowie Komisji Rewizyjnej,
- stali ofiarodawcy,
- dziennikarze,

oraz Biuletyn SKOZK, którego 37. numer właśnie się ukazał.

Z kolei nasza już kilkuletnia wystawa fotograficzna — „Kraków — dzieje — światowe dziedzictwo kultury — rewaloryzacja”, dzięki stałej współpracy z Biurem Promocji i Ofert UMK jest eksponowana w kraju i poza jego granicami (1995 r. — Bordeaux, Monachium, Norymberga, Lipsk, Helsinki, Florencja, Bratysława).

Zgodnie z wieloletnią tradycją ukazał się kalendarz ścienny SKOZK na 1996 r., na którym przedstawiliśmy fotografie obiektów rewaloryzowanych również ze środków NFRZK. Są to: Archikatedra na wzgórzu wawelskim oraz Sala Mehofferowska w pomieszczeniach Izby Przemysłowo-Handlowej przy ul. Długiej 1. Jak zawsze kalendarz zawiera informacje dotyczące konta NFRZK oraz adres i telefony Biura SKOZK.

Wokół SKOZK skupiła się grupa redaktorów uczestniczących w obradach plenarnych, Prezydiach i w niektórych posiedzeniach komisji problemowych, czujących i rozumiejących potrzeby i działania rewaloryzacyjne SKOZK i sużb konserwatorskich. Stąd informacje prasowe o pracach Społecznego Komitetu miały charakter obiektywny i rzeczowy.

Biuro SKOZK wielokrotnie organizowało spotkania dziennikarzy z członkami Kierownictwa SKOZK, zwłaszcza z prof. Tadeuszem Chrzanowskim, czego efektem były obszerne artykuły w prasie nie tylko krakowskiej, ale również o zasięgu ogólnopolskim („Gazeta Wyborcza”, „Rzeczpospolita”).

Materiały propagandowe, którymi dysponuje obecnie Biuro SKOZK, tj. plakaty, katalog i folder, kalendarz, nalepki SKOZK i NFRZK, trafiają do organizatorów różnych imprez o zasięgu krajowym i międzynarodowym, informując o działaniach SKOZK dla odnowy zabytków Krakowa oraz o NFRZK.

VI. Ochrona Zabytkowej Kopalni Soli „Wieliczka”

Działalność Komisji Ochrony Kopalni Soli i Miasta Wieliczki została podporządkowana przyjętej strategii:

- propagowaniu idei odnowy i ochrony zabytkowej kopalni oraz zabytków wielkich,
- inspirowaniu i organizowaniu pomocy finansowej.

Wszystkie programy zabezpieczenia kopalni ujmują likwidację około 5,4 mln m³ wyrobisk górniczych poprzez podsadzenie oraz zabezpieczenie 330 komór, w tym 40 o szczególnej wartości zabytkowej.

Potrzeby finansowe ujęte w programie prac zabezpieczających w 1995 r. określono w oparciu o program z 1993 r. na poziomie 540 mld zł (starych), zostały one następnie

zredukowane przez ograniczenie zakresu prac do kwoty 360 mld (starych) zł i w końcu ustalone przez Państwową Agencję Węgla Kamiennego — organ upoważniony przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu do kwoty 260 mld (starych) zł, wpłynęło jednak 225,2 mld zł. Ujęta w tej kwocie dotacja z NFRZK w wys. 8 mld zł (starych) obejmowała remont i konserwację następujących obiektów:

- kaplica św. Antoniego,
- komora Staszica,
- komora Drozdowice,
- komora Maria Teresa II,

łącznie na zabezpieczenie tych komór wydatkowano kwotę 8.196.770.000 (starych) zł.

opr. *Bogusław KRASNOWOLSKI*
wiceprzewodniczący SKOZK

Kraków, 30.01.1996 r.